

SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 15/2006 vp

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2007

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Sivistysvaliokunta on eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla päättänyt antaa lausunnon hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2007 (HE 122/2006 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- kansliapäällikkö Harri Skog, ylijohtaja Riitta Kaivosoja, ylijohtaja Sakari Karjalainen, talousjohtaja Eero Pulkkinen, johtaja Markku Mattila, neuvotteleva virkamies Leena Koskinen, opetusneuvos Maarit Palonen ja opetusneuvos Jari Rajanen, opetusministeriö
- rehtori Perttu Vartiainen, Joensuun yliopisto
- rehtori Gustav Djupsjöbacka, Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto
- toimitusjohtaja Irina Krohn ja hallintopäällikkö Niina Otva, Suomen elokuvasäätiö
- puheenjohtaja Pentti Rauhala, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry.
- pääsihteeri Juha Samola, Audiovisuaalisen kulttuurin kehittämiskeskus AVEK
- sosiaalipoliittinen sihteeri Elina Laavi, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry
- puheenjohtaja Heikki Kaisto, Suomen Ammattikorkeakouluopiskelijayhdistysten Liitto — SAMOK ry

- puheenjohtaja Tiina Niemi, Suomen Lukio-
laisten Liitto ry
- hallituksen jäsen Hannamiina Tanninen, Suomen Opiskelija-Allianssi — OSKU ry.
- puheenjohtaja Kati Kokkonen, Suomen Ammattiin Opiskelevien Keskusliitto SAKKI ry
- varatuomari Markku Linna.

Kirjallisen lausunnon ovat valiokunnan pyynnöstä antaneet:

- Museovirasto
- Espoon modernin taiteen museo
- Pohjola-Norden
- Suomen museoliitto ry
- Ystävyysseurojen liitto
- Kultti ry
- Suomen Rauhanliitto - YK-yhdistys ry
- Suomen Sinfoniaorkesterit ry
- Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto
- Suomen Teatteriliitto - Finlands Teaterförbund ry
- Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry
- Teatteri- ja Mediatyöntekijät ry
- Teatterikeskus ry - Teatercentrum rf
- Suomi—Venäjä-Seura
- Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti

Lisäksi valiokunta on saanut selvitystä lausunnossa käsiteltäviin asioihin koulutuspoliittisen selonteon (VNS 4/2006 vp) asiantuntijakuulemisen yhteydessä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Talousarvioehdotuksen mukaan opetusministeriö toteuttaa hallituksen koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikkaa yhdessä hallinnonalan virastojen ja laitosten sekä toimialan yhteisöjen kanssa. Valiokunnan mielestä opetusministeriön hallinnonalan arvot sivistys, tasa-arvo, luovuus ja hyvinvointi ovat kestävä pohja niin opetuksen, kulttuurin, nuorisotyön ja liikunnan kuin muillakin opetusministeriön toimialoilla. Talouden kestävä kasvu sekä Suomen henkinen ja aineellinen hyvinvointi rakentuvat olennaisesti sivistyksen varaan. Sivistysvaliokunta yhtyy esitettyihin strategisiin tavoitteisiin, joiden mukaan koulutuksellista ja kulttuurista tasa-arvoa edistetään turvaamalla eri väestöryhmien ja alueiden mahdollisuudet koulutukseen ja kulttuuripalveluihin. Sivistysvaliokunta korostaa myös moniarvoisuuden sekä maahanmuuttajien integroimisen merkitystä strategioiden toimeenpanossa.

Koulutuspolitiikan painopisteitä ovat koulutuksen laadun ja tehokkuuden parantaminen, lasten ja nuorten tukeminen sekä aikuisten koulutusmahdollisuuksien parantaminen. Työurien pidentymistä tuetaan nopeuttamalla nuorten sijoittumista koulutukseen ja työelämään sekä lisäämällä työikäisen aikuisväestön koulutusmahdollisuuksia.

Sivistysvaliokunnan mielestä yleissivistävän koulutuksen kokonaismäärärahatilannetta voidaan pitää tyydyttävänä. Merkittävää on se, että vuoden 2005 valtionosuuksissa toteutettavaksi tarkoitetun valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon viimeinen, vuonna 2008 maksettavaksi päätetty tarkistuserä aikaistetaan tuloutettavaksi kunnille jo vuonna 2007. Yleissivistävän koulutuksen oppilaskohtaiset valtionosuudet nousevat, vaikkakin absoluuttisesti määrärahat pienevät ikäluokkien pienenemisen johdosta. Tärkeää on, että ammattiosaamisen näyttöjen suorittaminen laajenee. Ammatillisen lisäkoulutuksen ja vapaan sivistystyön määrärahoihin ehdote-

taan yhteensä 9 miljoonan euron lisäystä. Aikuisten koulutustason kohottamisohjelman, Noste-ohjelman, osuus lisäyksestä on 5 miljoonaa, ja ohjelman koko rahoitus on ensi vuonna 35 miljoonaa euroa. Ohjelman laajentamista voite on hyvä. Valiokunnan mielestä kriteereitä tulisi kuitenkin muuttaa niin, että koulutukseen pääsy olisi nykyistä joustavampaa ja useammalla olisi mahdollisuus päästä koulutukseen tai uusia vanhentunut tutkintonsa.

Valiokunta pitää tavoitetta nostaa ammatillisen koulutuksen määrää oikeana ja korostaa riittävien määrärahojen varaamisen tärkeyttä. Ammattiosaajia on välttämätöntä saada lisää työmarkkinoiden kysynnän kasvun johdosta tulevana vuosina. Valiokunta pitää tärkeänä, että ammatillisen koulutuksen aloittamisen helpottamiseksi ja toisaalta sen keskeyttämisen vähentämiseksi käynnistetty ohjaava ja valmistava koulutus jatkuu. Toisen asteen koulutuksen hakuprosesseja uudistetaan. Oppisopimusmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen tarjontaa lisätään 3 000 opiskelijapaikalla.

Myönteisenä kehityksenä valiokunta pitää myös sitä, että eduskunnalle on annettu hallituksen esitys aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuteen oikeuttavien ohjaustuntien määrän nostamisesta (HE 124/2006 vp).

Sivistysvaliokunta on lausunnossaan keskittynyt käsittelemään erityisesti korkeakoulujen rakenteellista kehittämistä ja kouluhyvinvoinnin lisäämiseen tähtääviä toimenpiteitä käsitellen myös opintojen ja oppilaanohjauksen kehittämistoimenpiteitä sekä opintotukea. Lisäksi valiokunta on käsitellyt momentin 29.80.50 määrärahoja sekä teattereiden, orkestereiden ja museoiden henkilöstövuosien määrärahoja talousarviossa. Valiokunta on keskustellut tätä lausuntoa käsitellessään myös muun muassa perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen ongelmista, jatkokoulutuspaikkojen riittävyydestä ja ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen vähentämiseksi tarvittavista toimenpiteistä sekä maahanmuuttajien koulutuksesta. Valiokunta tulee esittämään yksityiskohtaiset koulu-

tuspoliittiset linjauksensa sen käsiteltävänä olevan koulutuspoliittisen selonteon (VNS 4/2006 vp) mietinnössä lähiviikkoina.

Kouluhyvinvoinnin lisääminen

Talousarvioehdotuksen mukaan tulevaisuuden osaamispohjan turvaamiseksi parannetaan lasten ja nuorten kouluhyvinvointia. Valtioneuvoston keväällä antaman koulutuspoliittisen selonteon (VNS 4/2006 vp) mukaan kouluhyvinvointia edistävän toimenpidekokonaisuuden tavoitteena on koulun kehittäminen lasten ja nuorten hyvinvointia edistäväksi yhteisöksi. Kehittämistoiminnassa painottuvat varhainen puuttuminen, koulupäivän rakenteen uudistaminen, osallisuuden lisääminen sekä koulupudokkuuden ehkäisy. Valiokunta tulee ottamaan kantaa kehittämistoimiin koulutuspoliittisen selonteon yhteydessä. Talousarvioehdotuksessa esitetään kouluhyvinvoinnin edistämiseen 4,5 miljoonaa euroa momentille 29.10.25 ja 3,5 miljoonaa euroa momentille 29.20.30.

Laaja toimenpideohjelma sisältää seuraavat hankkeet: Koulukiusaamisen vähentäminen, Varhainen tuki oppimis- ja koulunkäyntivaikeuksiin, Koulupudokkaiden aktivointihanke, Maahanmuuttajaopetuksen kehittäminen, Koululaisten hyvinvoinnin edistäminen liikunnan avulla, Oppilas- ja opiskelijahuollon kehittäminen ja Osallistuva oppilas — yhteisöllinen koulu -hanke.

Valiokunta pitää hankkeita kannatettavina. Esimerkiksi joustavan perusopetuksen hankkeessa kehitetään perusopetuksen yläluokkien toimintatapoja ja opetusmenetelmiä niin, että ne vastaavat nykyistä paremmin nuorten yksilöllisiin tarpeisiin ja antavat erilaisia mahdollisuuksia suorittaa perusopetus ja saada päättötodistus. Määrärahoja käytetään myös sellaisten toimintamuotojen kehittämiseen ja laajentamiseen, joilla ehkäistään peruskoulun keskeyttämistä. Hankkeen keskeisinä tavoitteina on ehkäistä ongelmia sekä puuttua niihin varhaisessa vaiheessa.

Osallistuva oppilas -hankkeen tavoitteena on tukea kunnissa lasten ja nuorten erilaisten vaikuttamisjärjestelmien kehittymistä, rakentaa toi-

menta- ja yhteistyöverkostoja sekä kehittää viranomaisyhteistyötä, kehittää koulujen yhteisöllistä toimintakulttuuria, kehittää oppilaskunta-toimintaa ja järjestää valtakunnallista ja alueellista koulutusta sekä henkilöstön täydennyskoulutusta. Tärkeänä tavoitteena on pyrkiä koulun toimintakulttuurilla vaikuttamaan oppimisympäristön rakenteisiin, erityisesti pedagogisiin käytäntöihin. Olennainen osa koulun toimintakulttuuria ovat koulun aikuisten ja oppilaiden vuorovaikutussuhteet. Tärkeää on myös se, miten aikuinen kohtaa oppilaan ja miten oppilas tulee kuulluksi.

Koulukiusaamisen vastainen KiVa Koulu -ohjelma perustuu tutkimustietoon, ja ohjelma tulee tarjoamaan työkaluja kiusaamisen vähentämiseen ja ennaltaehkäisemiseen. Ohjelman kehittäminen alkaa Turun yliopiston psykologian laitoksen ja Oppimistutkimuksen keskuksen yhteistyönä, ja valtakunnalliseen levitykseen ohjelma on valmis syksyllä 2009.

Oppilaanohjaus. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan peruskouluissa on opinto-ohjaajia eri kunnissa vaihtelevasti ja tilanne on hajanainen. Näin ollen oppilaat eivät saa ohjausta tasapuolisesti. Ongelmallisinta on, että oppilailla ei ole riittävästi henkilökohtaista ohjausta. Valiokunnan mielestä riittävällä henkilökohtaisella ohjauksella voidaan varmistaa tulevan koulutus- ja uravalinnan osuvuutta ja ehkäistä siten myöhempää opintojen keskeyttämistä. Perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheen kehittämistä tutkinut työryhmä (OPM työryhmämuitioita 2005:33) onkin esittänyt tähän tarkoitukseen lisärahoitusta vuosittain 5 miljoonaa euroa vuodesta 2006 lähtien. Sivistysvaliokunta pitää välttämättömänä lisämäärärahojen osoittamista valtion vuoden 2007 talousarviossa.

Edellä olevan perusteella sivistysvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta lisää talousarvioon 2 miljoonaa euroa käytettäväksi peruskoulun oppilaanohjauksen henkilökohtaistamiseen ja lisäämiseen.

Korkeakoululaitoksen rakenteellinen kehittäminen

Valiokunta yhtyy opetusministeriön näkemykseen siitä, että korkeakoulujen toimintaympäristön muutokset edellyttävät korkeakoulujärjestelmän rakenteen uudelleen arviointia. Tehokas ja toimiva korkeakouluverkko edellyttää tiivistyvää yhteistyötä ja voimien yhdistämistä. Tulevaisuuden haasteita ovat esimerkiksi nuorisoikäluokkien kehitys ja globaali kilpailu koulutus- ja tutkimusmarkkinoilla. Toiminnan kehittämisen painopiste on laadun, vaikuttavuuden ja kansainvälistämisen vahvistamisessa. Valiokunta kuitenkin pitää välttämättömänä, että verkoston tiivistäminen ja rakenneratkaisut tehdään yhteistyössä alueiden ja yliopistojen kanssa niin, että ne palvelevat yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen omaa kehitystyötä. Suomen kaltaisessa maassa tulee olla alueellisesti kattava korkeakouluverkosto, joka järjestää koulutusta ja tutkimusta lähtökohtanaan myös alueellinen vaikuttavuus ja kehittäminen, mikä niille jo lainsäädännönkin mukaan kuuluu.

Korkeakoulujen aloituspaikkojen uudelleen kohdentamista ei valiokunnan mielestä voi tehdä suoraviivaisesti ikäluokkalukujen perusteella, vaan aloituspaikkamitoituksessa on huomioitava myös korkeakoulutasoisen työvoiman alueellinen saatavuus. Lääkärit, opettajat, sairaanhoitajat ja puheterapeutit ovat esimerkkejä ammattiryhmistä, joiden saatavuus reuna-alueilla heikkenee, ellei koulutusta tarjota alueellisesti kattavasti eri puolella maata.

Valiokunta painottaa sitä, että korkeakoulusektori pohjautuu duaalimalliin, jossa sekä yliopistoilla että ammattikorkeakouluilla on eri tehtävät ja profiilit. Valiokunta pitää välttämättömänä, että duaalimalli tutkintojen perusrakenteessa säilyy.

Korkeakoulujen määrärahat nousevat budjettivuonna 2007 yhteensä 47 miljoonalla eurolla, mitä valiokunta pitää myönteisenä kehityksenä. Korkeakoulujen rahoituksen liittyvät rakenteelliset epäkohdat aiheuttavat valitettavasti määrärahavajetta perusrahoituksen muun muassa yliopistojen vuokrakustannusten johdosta. Ammattikorkeakoulujen hankerahoituksen supistami-

nen 5 miljoonalla eurolla aiheuttaa vakavia vaikeuksia tutkimus- ja kehitystyölle.

Yliopistojen toimintamenorahoitus kasvaa 31 miljoonalla eurolla, mistä 20 miljoonaa euroa lisätään korkeakoulutuksen kehittämisestä annetun lain perusteella yliopistojen tehokkaan ja tuloksellisen toiminnan varmistamiseksi. Suomen akatemian tutkimusmäärärahoja koskevaa myöntämisvaltuutta listataan 19,7 miljoonalla eurolla. Talousarvioehdotuksen perustelujen mukaan yliopistot kehittävät toimintaansa ja rakenteitaan vapauttaen voimavaroja ydintehtäviensä hoitamiseen ja painoalojensa vahvistamiseen. Tuottavuusohjelmaan liittyvät toimeenpanopäätökset tehdään vuonna 2007 tavoitteena yliopistoissa vuoteen 2011 mennessä 1 000 henkilötövuoden vähennys vuotuisin määräraha-vaikutuksin ja 1 000 henkilötövuoden uudelleen kohdentaminen. Tavoitteena on, että vuonna 2007 yliopistojen henkilötövuosien määrä on korkeintaan edellisen vuoden tasolla. Valiokunnan mielestä tuottavuusohjelma ei saa olla pelkästään henkilöstönvähentämisohjelma yliopistoissa vaan perustana tulee olla koulutuksen laadun turvaaminen. Tärkeää on muun muassa, että yliopistot kehittävät työyhteisöjään kilpailukykyisiksi työnantajina, ja henkilöstön työkyvyn ja -tyytyväisyyden tulee olla hyvällä tasolla. Myönteistä on myös, että yliopistot edistävät tasa-arvoisen työ- ja tiedeyhteisön kehittymistä.

Tarkoituksena on, että yliopistot laajentavat toimintansa rahoituspohjaa suoran budjettirahoituksen lisäksi hankkimallaan täydentävällä rahoituksella. Yliopistojen täydentävän rahoituksen osuus on hallituksen mukaan vähintään 36 prosenttia kokonaisrahoituksesta. Täydentävän rahoituksen tulee tukea yliopistojen perustehtäviä ja niihin liittyviä tavoitteita.

Talousarvioehdotuksen mukaan ammattikorkeakoulut panostavat koulutuksen laatuun ja tasoon läpäisyn parantamiseksi ja nopeuttamiseksi tavoitteena keskeyttämisen väheneminen ja tutkintojen suorittamisiensa aleneminen. Ammattikorkeakoulujen koulutustarjonnan alakohtaiseen määrään ja ammattikorkeakoulujen työnjakoon liittyvät muutokset, jotka ovat välttämättömiä koulutustarpeen mitoittamiseksi ja suuntaa-

miseksi työelämän tarpeiden mukaisesti, ratkaistaan ja selvitetään tavoitesopimuskaudella 2007—2009. Kymmenen prosenttia aloituspaikkojen kokonaismäärästä kohdennetaan uudelleen alueellisesti ja alakohtaisesti keväällä 2007 ja 2008 sovittavissa lisäpöytäkirjoissa.

Valiokunta pitää kannatettavana, että opetusministeriö, ammattikorkeakoulut ja niiden ylläpitäjät varmistavat korkeakouluyksikköjen toimintakyvyn ja monipuolisuuden sen mukaisesti kuin opetusministeriön, ammattikorkeakoulujen ja niiden ylläpitäjien välisissä vuosia 2007—2009 koskeissa tavoitesopimuksissa on sovittu. Tuottavuutta lisätään siten, että suoritettujen opintopisteiden ja tutkintojen määrä kasvaa sopimuskaudella nopeammin kuin käytettävissä oleva yksikköhintarahoitus. Valiokunta näkee järkevänä kehittää korkeakoulujen hallinto- ja tukitoimia yhteispalveluina. Ammattikorkeakoulut vahvistavat alueellista innovaatiojärjestelmäänsä hyödyntäen tutkimus- ja kehitystrategioitaan. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut jatkavat keskinäistä yhteistyötään uudistettujen aluestrategioiden pohjalta.

Opintososiaaliset etuudet

Talousarvioehdotuksen mukaan opintotuen kehittämisellä edistetään suunnitelmallista ja päätoimista opiskelua ja opintoaikojen lyhenemistä. Opintotukimenojen taso arvioidaan 9,9 miljoonaa euroa pienemmäksi kuin kuluvana vuonna. Tämä johtuu muun muassa takausvastuun pienentämisestä. Opintotuen määrärahojen pieneminen ei tarkoita leikkauksia, vaan muun muassa asumislisän korotus vaikuttaa määrärahoja lisäävästi. Sivistysvaliokunta pitää merkittävänä asiana, että opintososiaalisia etuja on kehitetty määrätietoisesti kuluvalla vaalikaudella, myös eduskunnan päätöksillä. Opiskelijoiden asumislisää on korotettu, ateriatuen taso on turvattu, on säädetty opintolainasta tehtävä verovähennysoikeus valmistumisen jälkeen, alle 20-vuotiaiden opiskelijoiden vanhempien tulojen vaikutusta on lievennetty nostamalla tulorajoja 15 prosentilla 1.11.2006 lukien.

Opiskelijoiden opintososiaalisen aseman kehittäminen on edelleen ajankohtainen ja tärkeä

asia. Sivistysvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa ovat vuoden 2007 talousarvion osalta nousseet esille seuraavat asiat:

— korkeakouluopiskelijoiden ateriatuen korottamistarve opiskelijaruuan hinnannousun estämiseksi,

— Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön vuokratilustusten korvaustason nosto 268 000 eurolla terveydenhoitokustannusten nousun ehkäisemiseksi,

— opintorahan jälkeensä jääneisyyden korjaamiseksi opintorahan nosto 15 prosentilla,

— toisen asteen opiskelijoiden osalta alle 20-vuotiaiden opiskelijoiden vanhempien tulojen vaikutus opintotukeen tulisi poistaa,

— opiskelijan omien tulojen vapaan tulorajan korotus sekä

— opiskelijaterveydenhuollon kiireellinen parantaminen, erityisesti ammattikorkeakouluopiskelijoilla.

On selvää, ettei kaikkia edellä mainittuja tavoitteita pystytä vuodelle 2007 varatun budjettitöhyksen puitteissa toteuttamaan. Osa päätöksistä jää tulevien vuosien talousarviokäsittelyn varaan. Sivistysvaliokunnan mielestä opintososiaalisen tuen johdonmukaista kehittämistä tulee jatkaa. Valtiovarainvaliokunnan harkittavaksi jää ratkaisujen tekeminen ensi vuoden talousarvion osalta.

Sivistysvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa momentille 29.70.57 korkeakouluopiskelijoiden ateriatukeen lisäyksenä määrärahan, jolla ateriatukea voidaan korottaa vuonna 2007, sekä

momentille 29.70.58 Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön vuokra-avustukseen lisäyksenä 268 000 euroa.

Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti

Talousarvioesityksessä on momentille 29.80.28 osoitettu Venäjän ja Itä-Euroopan instituutille yhteensä 402 000 euroa, mikä on 404 000 euroa vähemmän kuin vuonna 2006.

Opetusministeriön tarkoituksena on kehittää instituuttia johdonmukaisesti kansainvälisyysohjelmiansa mukaisesti kulttuurin toimialan asiantuntija- ja palveluyksiköksi, jolla tulee olemaan keskeinen tehtävä EU:n ja Venäjän välisen kulttuuriyhteistyön edistäjänä. Opetusministeriö on myös asettanut selvitysmiehen, jonka tehtävänä on tehdä selvitys Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin kehittämistarpeista ja jonka työn on määrä valmistua helmikuun loppuun mennessä 2007. Instituutin kehittämistoimet eivät ole kuitenkaan mahdollisia nyt valtion talousarvioesityksessä tarkoitukseen osoitetulla määrärahalla, joka vastaa puolta edellisvuoden määrärahasta.

Edellä olevan perusteella sivistysvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta lisää momentille 29.80.28 Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenoihin 400 000 euroa.

Museovirasto

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan talousarvioehdotus on Museoviraston toimintamenojen osalta ongelmallinen. Tuottavuusohjelman euromääräinen vähennys, 238 000 euroa, vaikeuttaa merkittävästi Museoviraston toimintaa, kun otetaan huomioon, että Merimuseon perustamisesta Kotkaan on tehty valtioneuvoston periaatepäätös. Lisäksi Museovirasto perusti tänä vuonna kaksi alueellista toimipistettä, joiden toimintaa joudutaan Museovirastolle osoitettujen määrärahojen puitteissa ensi vuoden osalta arvioimaan uudelleen. Riittämättömät toimintamäärärahat ovat hankaloittamassa myös viraston asiantuntija- ja viranomaistoimintaa. Virasto antaa noin 1 000 lausuntoa vuodessa, ja resurssien vähentäminen tulee merkitsemään lausuntoaikojen huomattavaa pidentymistä. Ennakoiviin viranomaisneuvotteluihin osallistuminen vaarantuu, eikä suojelutavoitteita voida sovitaa maakäytön suunnitelmiin ajoissa.

Sivistysvaliokunnan saaman selvityksen mukaan Museoviraston toimintojen hoitamiseksi li-

sämäärärahan tarve on vähintään 500 000 euroa. Sen vuoksi sivistysvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa momentille 29.80.24 lisämäärärahan Museoviraston asianmukaisen toiminnan turvaamiseksi.

Momentin 29.80.50 määrärahat

Valiokunta on huolestunut siitä, että momentin määrärahoja ehdotetaan vähennettäväksi 1,8 miljoonalla eurolla.

Kulttuuri-instituuttien tukeminen. Talousarvioesityksessä on kulttuuri-instituuteille osoitettu yhteensä 4 328 000 euroa, mikä vastaa vuoden 2006 talousarvion tasoa. Suomen neljää tiedeinstituuttia rahoitetaan vuonna 2007 veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista tieteen edistämiseen. Tiedeinstituuttien toiminta-avustusten taso säilyy vuonna 2007 vuoden 2006 tasolla lukuunottamatta perusteltuja lisäyksiä tai vähennyksiä, jotka perustuvat opetusministeriön strategisten tavoitteiden edistämiseen.

Valtioneuvoston kulttuurivientihankkeen suositusten toteuttaminen kasvattaa paineita osoittaa instituuttien käyttöön lisää määrärahoja. Opetusministeriön 25.10.2005 asettama työryhmä ehdottaa, että luodaan verkostomainen toimintamalli palvelemaan suomalaisten kulttuurialan tekijöiden ja ulkomailla toimivien muiden toimijoiden välistä tiedonvaihtoa.

Kulttuuri-instituuteille ollaan osoittamassa lisätehtäviä osana rakennettavaa kulttuuriviennin kansallista tukiverkostoa. Verkoston tavoitteena on, että suorat kontaktit kulttuurialan toimijoiden välillä Suomessa ja ulkomailla lisääntyvät ja tiedonkulku suomalaisten kulttuurivien- nin toimijoiden välillä paranee. Tukiverkoston toiminnan edellytyksenä on sisäisen tiedotuskanavan perustaminen ja ylläpito.

Ystävyyssseurojen tukeminen. Talousarvioesityksessä on ystävyyssseuroille ja ulkomaanyhdistyksille osoitettu yhteensä 1 175 000 euroa, mikä on 725 000 euroa vähemmän kuin vuonna 2006.

Opetusministeriö myöntää ystävyysseuroille ja ulkomaanyhdistyksille vuosittain yleis- ja erityisavustuksia. Tähän tarkoitukseen on myönnetty viiden viime vuoden aikana vuositasolla yhteensä noin 2 700 000 euroa (mom. 29.08.25 ja 29.90.50).

Vuoden 2007 määräraha ei anna mahdollisuuksia jatkaa samanlaista avustuskäytäntöä, mikä on ollut käytössä viime vuosien aikana. Suurimmat valtion yleisavustukset saivat vuonna 2006 Suomi—Venäjä-Seura ry (1 185 000 euroa), Pohjola-Norden ry (550 000 euroa), Tuglas-seura ry (258 500 euroa), Suomi—Amerikka Yhdistysten liitto ry (121 000 euroa), Suomi—Unkari Seura ry (90 000 euroa), Suomen Viroyhdistysten liitto ry (55 000 euroa), Rozentäls—seura ry (55 000 euroa) ja Donelaitis—seura -Liettuan ystävät ry (45 000 euroa). Näiden lisäksi pienempiä avustuksia sai noin 30 seuraa.

Opetusministeriö on asettanut selvitysmiehen arvioimaan opetusministeriön ystävyysseuroille jakaman valtionavun nykyisiä käytäntöjä ja tekemään ehdotuksia niiden selkeyttämiseksi ja kehittämiseksi. Loppuraportin on määrä valmistua 20.10.2006.

Rauhantyön edistäminen. Talousarvioesityksessä on rauhantyön edistämiseen 325 000 euroa, mikä on 135 000 euroa vähemmän kuin vuonna 2006.

Opetusministeriö myöntää valtionavustuksia rauhantyön edistämiseen. Hallituksen vuoden 2006 talousarvioesityksessä tähän tarkoitukseen ehdotettiin 420 000 euron määrärahaa. Talousarviosta päättäessään eduskunta lisäsi momentille 40 000 euroa Itämerikeskussäätiön toiminnan tukemiseen, joten rauhantyön edistämiseen oli vuonna 2006 käytettävissä yhteensä 460 000 euroa. Pääosa käytettävissä olevasta määrärahasta myönnetään vakiintuneeseen tapaan yleisavustuksina valtakunnallisille rauhantyön yleisjärjestöille ja säätiöille, erityisaloilla kuten esimerkiksi ammattialakohtaisesti rauhantyötä tekeville yhdistyksille sekä alueellisille yleistä rauhantyötä tekeville yhdistyksille ja säätiöille. Avustamista ja avustusten määriä harkittaessa on

otettu huomioon hakijoiden toiminnan tarkoituksenmukaisuus ja tuloksellisuus.

Pienempi osa käytettävissä olevasta määrärahasta myönnetään erityisavustuksina rauhantyön hankkeisiin. Erityisavustuksista päätettäessä etusijalle on pyritty asettamaan hankkeet, joiden tavoitteena on kehittää uusia toimintatapoja ja avauksia rauhantyöhön. Vuoden 2007 talousarvioesityksen osalta rauhantyön 135 000 euron määrärahavähennyksellä on vaikutuksia rauhanjärjestöjen perustoiminnan tasoon henkilöstön määrään. Talousarvioehdotuksen määrärahojen vähentämisen vuoksi kehittämishankkeista on vuonna 2007 hyvin todennäköisesti luovuttava kokonaan.

Kulttuurilehtien tukeminen. Talousarvioesityksessä on kulttuurilehtien tukemiseen 679 000 euroa, mikä on 121 000 euroa vähemmän kuin vuonna 2006.

Kulttuurilehdillä on tärkeä tehtävä yhteiskunnassa sananvapauden ja kulttuurin monimuotoisuuden edistäjinä. Suomen kaltaisessa pienen kielialueen maassa useimmat kulttuurilehdet eivät pysty toimimaan ilman julkista tukea. Kulttuurilehtinä pidetään laadukkaasti toimitettua painetussa taikka muussa muodossa Suomessa ilmestyvää pääsääntöisesti maksua vastaan jokoisen saatavissa olevaa lehteä, joka ylläpitää kulttuurista, tieteestä, taiteesta tai uskonnollisesta elämästä käytävää yhteiskunnallista keskustelua. Tukea myönnettäessä otetaan huomioon erilaiset vähemmistökulttuuritarpeet.

Pääosa kulttuurilehtituesta myönnetään vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kulttuurilehtien kustantajille kehittely-, toimitus-, painatus- ja jakelukustannusten peittämiseen. Osa määrärahasta on vuosittain myönnetty kulttuurilehtien jakelun edistämiseen. Merkittävin tuettu jakelun edistämisen muoto on ollut yleisten kirjastojen kulttuurilehtivalikoiman monipuolistaminen välillisen tuen muodossa. Vähäinen osuus kulttuurilehtituesta on käytetty verkkomuodossa olevien kulttuurilehtien toimituskustannuksiin.

Vuoden 2007 talousarvioesityksen toteutuminen merkitsisi sitä, että joko tuettavien lehtien

määrää karsitaan tai tukimääriä lasketaan tasaisesti kaikkien tuettavien lehtien osalta tai että jakelun edistämisen ja verkkolehtien tuet poistuvat kokonaan. Käytännössä heikossa taloudellisessa asemassa olevien lehtien tuen vähentäminen tai poistaminen saattaa merkitä sitä, että osa kulttuurilehdistä ei voi jatkaa toimintaansa.

Edellä todetun ja eri avustuksensaajien tilanteen huomioon ottaen sivistysvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta lisää momentille 29.80.50 1 800 000 euroa.

Teattereiden, orkestereiden ja museoiden henkilötyövuodet

Talousarvioesityksessä henkilötyövuosimäärä vuonna 2007 on teattereilla 2 469, orkestereilla 1 033 ja museoilla 1 158. Henkilötyövuosimäärät ovat samat kuin vuonna 2006. Valiokunta pitää myönteisenä sitä, että yksikköhintaan on tehty 2 %:n indeksikorotus vuodelle 2007, mikä tarkoittaa teattereille noin 605 000 euron, orkestereille noin 245 000 euron ja museoille noin 375 000 euron lisäystä. Tästä aiheutuvat lisäykset tulisi osoittaa valtionosuuksiin tarkoitetuille budjettimomenteille, mutta hallituksen esityksessä lisäykset on osoitettu rahoitettavaksi veikkausvoittovaroista.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan vuoden 2004 kustannustietoihin perustuvat henkilötyövuosivajeet toteutuneisiin nähden ovat teattereilla 114, orkestereilla 97 ja museoilla 382. Vaje on kaikkiaan huomattava, ja se vaikeuttaa valtionosuuden piirissä olevien taide- ja kulttuurilaitosten toiminnan pitkäjänteistä suunnittelua ja uusien toimijoiden hyväksymistä valtionosuuteen oikeutetuiksi. Vuodelle 2007 haki oikeutta valtionosuuteen 10 uutta museota ja 14 uutta teatteria. Uusia orkestereita ei ollut hakijoina.

Opetusministeriön ilmoituksen mukaan tavoitteena on ollut v. 2004 lähtien kasvattaa vuosittain valtion talousarviossa olevien teattereiden, orkestereiden ja museoiden henkilötyövuosimäärää noin 10 prosentilla vajeesta. Vuosina 2004–2006 teattereille on lisätty yhteensä 60

henkilötyövuotta, orkestereille 22 ja museoille 130.

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa mietintöönsä lausuman, jossa se edellyttää hallituksen tekemän kokonaisarvion museoiden, teattereiden ja orkestereiden henkilötyövuosien jakautumisesta ja kokonaistarpeesta.

Elokuvataiteen tukeminen

Valtion vuoden 2007 talousarvioesitykseen sisältyy elokuvataiteen tukemiseen yhteensä 17 930 000 euroa, mikä on 500 000 euroa enemmän kuin vuonna 2006. Elokuvataide sisältyy talousarvioon taiteen veikkausvoittovarojen selvityksosan kohtaan "Taiteenalojen edistäminen".

Määrärahan (17 930 000 euroa) tavoitteena on Audiovisuaalisen politiikan linjat -strategia 2010:n mukaisesti turvata suomalaisen elokuvan kehitysedellytykset ja toimiva rahoitusrakenne.

Kehittämistarpeisiin kuuluvat: elokuvan lajikirjon monipuolisuuden turvaaminen sekä taiteellinen ja sisällöllinen riskinotto, riittävän suuriset tuotantobudjetit rahoituspohjan laajentamiseksi kansainvälisen rahoituksen suuntaan, lasten ja nuorten elokuvien tuotantojen jatkuvuus, elokuvateatteriverkoston kehittäminen toimintaympäristön muutoksia vastaavaksi sekä kotimaisten elokuvien viennin edistäminen.

Vuoden 2007 talousarvioesityksen taiteen ja kulttuurin veikkausvoittovarojen edistämiseen tarkoitettun määrärahan raamien puitteissa ei ole voitu kasvattaa elokuvaan osoitettavaa määrärahaa kehittämistarpeiden edellyttämällä tavalla. Opetusministeriön alustavassa momentin käyttösuunnitelmassa määrärahalisäys elokuvataiteen edistämiseen on yhteensä 500 000 euroa.

Audiovisuaalisen politiikan linjat -strategian toimeenpano hidastuu. Strategian tavoitteena on elokuvan julkisen tuen nostaminen pohjoismaisesti vertailukelpoiselle tasolle (vuonna 2010 noin 25 miljoonan euron tasolle). Vuosittain

tämä tarkoittaisi noin kahden miljoonan euron lisäystä.

Keskimäärin 10 pitkän näytelmäelokuvan sijaan maassamme pitäisi tuottaa vähintään 12—15 pitkää näytelmäelokuvaa vuosittain, jotta elokuvan monipuolisuus ja laatu voitaisiin turvata ja mahdollisuus taiteelliseen sekä sisällölliseen riskinottoon taata. Ilman jatkuvaa kehittämistä kotimainen elokuvatarjonta kapea-alastuu ja korkea laatu kärsii. Hyvän koulutuksen avulla saatu osaaminen ja voimavarat olisi voitava hyödyntää.

Elokuvan kulttuurinen ja taloudellinen merkitys on kiistaton. Elokuvateatterilevityksen jälkeen sen taloudellinen tuottavuus jatkuu video- ja DVD-levityksenä, televisioesityksinä ja nykyään myös on-demand-pohjaisena verkkolevityksenä. Elokuva-ala on tärkeä työllistäjä, jossa julkisella panostuksella on kerrannaisvaikutuksia. Julkisen tuen vahvistaminen loisi pohjaa liiketaloudellisesti vahvemmalle ja työllistävälle elokuva-alalle ja tekisi elokuvista uskottavia sijoituskohteita niin koti- kuin ulkomaisillekin rahoittajille.

Elokuvien tuotantokustannukset ovat nousseet kustannuskehityksen vaikutuksesta, mutta julkisen tuen määrää elokuvaa kohden ei ole voitu riittävästi kasvattaa. Kansainvälisen osatuo-
rantorahoituksen saaminen edellyttää, että tuotantomme yltävät hyödyntämään näitä rahoitusinstrumentteja. Tämä edellyttäisi tuotantobudjettien suuruuden kasvattamista, mikä parantaisi tuotantoyhtiöiden toiminnan jatkuvuutta. EU:n MEDIA-ohjelmassa korostetaan elokuvatuotantoyhtiöiden toiminnan jatkuvuutta sekä elokuvien liikkumista tuotantomaan rajojen ulkopuolella.

Suomessa elokuvan tukimäärärahat ovat pienemmät kuin muissa Pohjoismaissa, joissa julkisen tuen perusteena on rahoituksen riittävän perusvolyymien turvaaminen sekä kansainvälisen tuotantorahoituksen edellyttämän kansallisen rahoituksen tason varmistaminen.

Lausunto

Lausuntonaan sivistysvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 13 päivänä lokakuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj. Säte Tahvanainen /sd
jäs. Esko Ahonen /kesk
Hanna-Leena Hemming /kok
Sinikka Hurskainen /sd (osittain)
Tuomo Hänninen /kesk
Tatja Karvonen /kesk
Rauno Kettunen /kesk (osittain)
Minna Lintonen /sd

Mikaela Nylander /r
Kirsi Ojansuu /vihr
Ilkka Taipale /sd (osittain)
Marja Tiura /kok
Jutta Urpilainen /sd
Raija Vahasalo /kok
Unto Valpas /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Opintorahan korottaminen

Korkeakouluopiskelijoiden opintorahaa ei ole korotettu 14 vuoteen eikä toisen asteen opiskelijoiden opintorahaa 12 vuoteen. Opintotuki on jäänyt jälkeen elinkustannusten kehityksestä, eikä se riitä kattamaan elämisen kustannuksia. Korkeakouluopiskelijan opintorahan ostovoima vuonna 1992 vastaa nykyrahassa mitattuna 315 euroa. Jos opintorahaa olisi korotettu ansiotasoindeksiin mukaisesti, sen määrän olisi pitänyt vuonna 2004 olla 389 euroa. Mikäli opintorahaan olisi sovellettu eläkkeisiin käytettävää taitettua indeksiä, pitäisi määrän olla noin 359 euroa.

Kolme neljästä opiskelijasta elää köyhyysrajan alapuolella. Pienituloisuus vaikuttaa hyvinvointiin: joka neljännellä opiskelijalla on mielenterveysongelmia. Opiskelijoiden hyvinvointi opiskeluaikana tulee turvata, myös taloudellisesti. Kohtuullisen tasoilla opintososiaalisilla etuuksilla on myös suotuisa vaikutus opintosuorituksiin, opiskeluajan kestoon ja työelämään sijoittumiseen. Kaikkien opiskelijoiden opintorahaa tulee korottaa 15 prosentilla.

Peruskoulujen perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen laadun parantaminen

Lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy on yksi koulutuksen tärkeä tehtävä. Suomessa on huolestuttavan paljon nuoria, jotka syrjäytyvät koulutusjärjestelmästä. Koulutuksesta tapahtuvan syrjäytymisen ehkäisemisessä keskeistä on pannaan peruskouluopetuksen laatuun, opinto-ohjaukseen ja jatko-opintojen ulkopuolelle jäävien tai jättäytyvien nuorten ohjaukseen. Kunnilta tulee olla riittävästi resursseja esimerkiksi perusopetuksen ryhmäkokojen pienentämiseen, tukiopeutukseen ja oppilashuoltoon. Toisella asteella resursseja kaivataan lukio-opetuksen laa-

dun parantamiseen, riittävän opintojen ohjauksen takaamiseen sekä ammatillisen toisen asteen lähiopetustuntien määrän riittävyyden varmistamiseen.

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että ikäluokkien pienentyessä vapautuvat voimavarat käytetään koulutuksen vahvistamiseen. Hallitus ei ole kuitenkaan noudattanut tavoitettaan. Talousarvioesityksessä yleissivistävän koulutuksen määrärahoja leikataan ja leikkauksia perustellaan ikäluokkien pienenemisellä. Leikattu summa tulee palauttaa ja käyttää hallitusohjelman mukaisesti perusopetuksen laadun parantamiseen.

Yliopistojen perusrahoitus

Yliopistoille ohjattu julkinen rahoitus on viime vuosina käytetty yliopistojen laajentamiseen, ei niiden tason nostamiseen. Vuosina 1992—2004 opiskelijoiden määrä kasvoi 43 %, valmistuneiden maisterien määrä 44 % ja tohtorien määrä 165 %. Opiskelijamäärien kasvusta huolimatta opetushenkilökunnan määrää ei ole kasvatettu. Nykyiset tehostamispaineet uhkaavat vähentää yliopistojen henkilöstöä merkittävästi.

Nykyisen kaltainen yliopistojen rahoitusmalli ajaa yliopistoja ensi sijassa haalimaan paljon tutkintoja. Tuloksena on, että perusopetus on kärsinyt resurssipulan vuoksi. Perusopetuksen resurssipula näkyy massaluentoina, kirjatentteinä sekä henkilökohtaisen palautteen ja ohjauksen puutteena.

Resursseja tulee nyt kohdentaa perusopetuksen laadun parantamiseen.

Kirjastojen perustamiskustannukset

Kirjastoverkkoa uhkaa karsiminen. Leikkaukset heikentävät kansalaisten elämänlaatua, perusoikeuksia tietoon, kulttuuriin ja omatoimiseen itsensä kehittämiseen. Muualla Euroopassa perustetaan lisää lähikirjastoja, koska ne nähdään tärkeinä yhteisöllisinä keskuksina.

Suomen kirjastolaitos tavoittaa kaiken ikäiset kansalaiset kautta maan. Kirjastot edistävät kansalaisten henkistä hyvinvointia, auttavat torjumaan yksinäisyyttä ja syrjäytymistä. Lähikirjastot ovat ratkaisevan tärkeitä kuntalaisten siteen vahvistamiseksi tiedon käyttöön, kulttuuriin ja yhteisöönsä. Erityisesti lapsille, vanhuksille ja työttömille ne ovat tärkeitä.

Kirjastopalvelujen arvo on moninkertainen niihin käytettyyn rahaan verrattuna. Kirjastoverkon harventamiselle ei löydy kestäviä kansantaloudellisia perusteita. Kun jokainen kirjastoon sijoitettu euro tuottaa nelinkertaisen hyödyn, kunta sahaa omaa oksaansa kirjastomenoja leikkaamalla.

Valtion tulee jatkossakin tukea kirjastoja. Kirjastojen määräraahatarpeeksi on arvioitu seitsemän miljoonaa euroa. Talousarvioesityksessä määräraha jää 1,2 miljoonaa euroa alle tämän arvion.

Museoviraston muutto

Museoviraston päärakennus Nervanderinkadulla on vanha koulu, joka on päässyt huonoon kuntoon. Rakennuksessa säilytetään muun muassa Suomen historiallisesti merkittävintä kuvaarkistoa ja laajoja arkeologisia kokoelmia. Talon kunto aiheuttaa kokoelmien kunnolle ja säilymiselle riskin. Tilat ovat myös ongelmallisia viraston työskentelyn kannalta.

Museovirastolle tulee myöntää valtuus tehdä vuokrasopimus uusista toimitiloista, joiden laajuus on enintään 13 200 m² ja joista aiheutuva nettomenojen lisäys on vuositasolla enintään 1 550 000 euroa 1.6.2007 lukien.

Helsingissä 13 päivänä lokakuuta 2006

Kirsi Ojansuu /vihr

Mielipide

Edellä olevan perusteella sivistysvaliokunnan olisi tullut esittää,

että eduskunta ottaa valtion vuoden 2007 talousarvioon momentille 29.70.55 lisäyksenä 67 000 000 euroa opintorahan korottamiseen,

että eduskunta ottaa valtion vuoden 2007 talousarvioon momentille 29.40.30 lisäyksenä 32 000 000 euroa perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen laadun parantamiseen,

että eduskunta ottaa valtion vuoden 2007 talousarvioon momentille 29.10.21 lisäyksenä 50 000 000 euroa yliopistojen perusrahoitukseen, kohdennettavaksi erityisesti perusopetukseen,

että eduskunta ottaa valtion vuoden 2007 talousarvioon momentille 29.90.34 lisäyksenä 1 200 000 euroa yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin sekä

että eduskunta ottaa valtion vuoden 2007 talousarvioon momentille 29.80.24 lisäyksenä 900 000 euroa museoviraston uusien tilojen vuokrankorotuksiin alkaen 1.6.2007 sekä kertaluontoisiin muuttokuluihin.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

*Perustelut***Korkeakouluopiskelijoiden opintorahan ja vapaan tulon rajojen nostaminen**

Korkeakouluopiskelijoiden opintorahaa on viimeksi tarkistettu vuonna 1992, tänä aikana elinkustannukset ovat nousseet noin 20 prosenttia.

Yliopisto-opiskelijoiden opintotukijärjestelmää on muutettava siten, että opintojen 30 ensimmäistä kuukautta opintotuki olisi opintorahapainotteinen, toisin sanoen opintorahaa opiskelija saisi nykyisen 259 euron sijaan 350 euroa ja lainaa hän voisi nostaa 300 euron sijasta 200 euroa kuukaudessa. Asumislisä pysyisi koko opiskelujen ajan ennallaan.

Opintojensa 25 viimeisenä tukikuukautena opiskelija saisi 230 euron suuruista opintorahaa. Lainan osuus olisi tuolloin 320 euroa kuukaudessa. Tämä puolestaan kannustaisi opiskelijaa saattamaan opintonsa loppuun. Opintotuen kokonaistaso pysyisi kuitenkin koko opiskelujen ajan samalla tasolla.

Ammattikorkeakouluopiskelu kestää pääsääntöisesti kolmesta ja puolesta vuodesta neljään vuoteen. Opintorahaa ei ole tarvetta porrastaa samalla tavalla kuin yliopisto-opiskelijoilla, eikä nykyisin käytössä olevaa opintotuen rakennetta tule siis AMK-puolella muuttaa. Opintorahaa on sen sijaan nostettava vastaamaan yliopisto-opiskelijan 30 ensimmäisen ja 25 viimeisen opintotukikuukauden opintorahan keskiarvoa — toisin sanoen 295 euroon kuukaudessa. Opintolainaa AMK-opiskelija voisi puolestaan nostaa 255 euroa jokaisena 42 opintotukikuukautena.

Kela lähettää joka vuosi yhä useammalle opiskelijalle takaisinperintäkirjeen liikaa maksetuista opintotuista — tänä vuonna perintäkirjeen sai jo 35 000 opiskelijaa. Ongelmaan on löydettävä ratkaisu. Opiskelijan vapaan tulon rajoja tulee nostaa 20 % — opintotukikuukausina 505 eurosta 606 euroon ja tuettomina kuukausina 1 515 eurosta 1 818 euroon.

Ehdottomamme määrärahalisäys edellyttää opintotukilain muuttamista. Olemme jättäneet asiaa koskevan lakialoitteen. Tulemme ehdottamaan, että sivistysvaliokunta käsittelee ja hyväksyy lain muutoksen ennen valtiovarainvaliokunnan budjettimietinnön valmistumista.

Suomen Akatemia

Tutkimusrahoitusta haetaan Akatemialta yli kymmenkertaisesti siihen nähden, mitä myöntämisvaltuudet ovat. Näin ollen useita laadukkaita tutkimushankkeita jää ilman rahoitusta joka vuosi.

Suomen Akatemian momenteilta 29.60.50 ja 29.60.53 rahoitettaviin tutkimushankkeisiin saa valtion vuoden 2007 talousarvioesityksen perusteella hyväksyä sitoumuksia 225,3 miljoonan euron arvosta. Pääministerin johtama valtion tiede- ja teknologianneuvoston suositus edellyttäisi kuitenkin noin 40 miljoonaa korkeampaa valtuutta. Myöntämisvaltuuden nosto ei aiheuta lisäyksiä talousarvion momenteille 29.60.50 ja 29.60.53, joissa määrätään Suomen Akatemian tutkimusmäärärahoista.

Nuorten työpajatoiminta

Työpajojen tavoitteena on kannustaa nuoria kouluttautumaan ja työllistymään. Työpajatoiminnalla pyritään erityisesti ennaltaehkäisemään työttömien tai opintonsa keskeyttäneiden nuorten syrjäytymistä sekä helpottamaan päihde- ja mielenterveysongelmaisia ja maahanmuuttajia pääsemään kiinni työelämään. Työpajatoimintaan hakeutuvat usein nuoret, joihin sosiaalitoimi ja työhallinto ovat kokeilleet jo eri vaihtoehtoja. Tutkimusten mukaan samanlaisiin tuloksiin ei mikään muu yksittäinen toiminta ole vielä pystynyt.

Määrärahan osoittaminen työpajatoimintaan ei ole meno, vaan sijoitus. Jos verrataan, mitä syrjäytymisvaarassa olevat nuoret maksaisivat

yhteiskunnalle ilman työpajatoimintaa, ovat työpajakustannukset kohtuulliset.

Oppisopimuskoulutuksen valtionosuuden nostaminen

Oppisopimuksena suoritettavan ammatillisen lisäkoulutuksen ongelmana ovat todellisia kustannuksia reilusti alemmat yksikköhinnat. 3 027 euron valtionosuutta ei ole korotettu sitten vuoden 1999. Tämä on johtanut siihen, että koulutuksen ylläpitäjät ovat joutuneet solmimaan 1 ½ vuoden koulutukselle asetettua tavoiteaikaa pidempiä sopimuksia, jotta koulutuksesta aiheutuvat kulut on saatu katetuksi. Yleisimmin käytetty sopimusaika on nykyisin noin kaksi vuotta. Tämä puolestaan on aiheuttanut sen, että oppisopimuksena suoritettavan ammatillisen lisäkoulutuksen oppilaskiintiöt kuormittuvat. Toisin sanoen ammatilliselle lisäkoulutukselle varatuista kiintiöistä ei vapaudu opiskelupaikkoja uusille opiskelijoille riittävän nopeasti.

Hallituksen esittämä oppisopimuksena suoritettavan ammatillisen lisäkoulutuksen kiintiöpaikkojen nosto vajaan 25 000:een on hyvä mutta riittämätön toimi. Vasta riittävän valtionosuuden turvin voidaan koulutuspaikkoja saada riittävästi käyttöön, koska tällöin sopimukset pystytään rahoittamaan tavoiteaikana.

Yliopistojen toimintamenot

Vuoden 2007 talousarvioehdotuksessa yliopistojen peruskoulutukseen ja -tutkimukseen osoitettu määrärahat kasvavat 31 miljoonalla eurolla, mistä 20 miljoonaa euroa ohjataan korkeakoulutuksen kehittämislain toimeenpanoon ennalta sovitun mukaisesti. Lisäksi määrärahan muutokseen vaikuttaa uuteen palkkausjärjestelmään siirtyminen (noin 11 miljoonaa euroa). Käytännössä suurin osa lisäyksestä kohdistuu palkkausmenojen ja kiinteistökulujen kasvuun, joten yliopistojen mahdollisuudet lisätä tutkimusta ja kehittää opetusta eivät tosiasiallisesti kohene.

Valtion tiede- ja teknologianeuvosto on esittänyt yliopistojen perusrahoituksen vahvistamista 100 miljoonalla eurolla vuosien 2003—2007 aikana. Neuvosto on esittänyt suosituksensa

myös koskien vuosia 2008—2011. Neuvoston mukaan yliopistojen perusrahoitusta tulisi kasvattaa kaudella yhteensä 200 miljoonaa euroa. Hallitus on ohjelmassaan luvannut noudattaa tiede- ja teknologianeuvoston suositusta, mutta on nyt jäämässä jälkeen tavoitteestaan. Osaamisella on suuri merkitys työllisyyden nousuun saamisessa.

Yleissivistävän koulutuksen käyttökustannukset

Hallitusohjelmaan sisältyvä lupaus käyttää ikäluokkien pienenemisestä koituva säästö opetuksen kehittämiseen on jäänyt lunastamatta.

Koulujen ylisuuret ryhmäkoot aiheuttavat ongelmia, joihin hallitus yrittää puuttua mm. kouluviihtyvyyden parantamiseen liittyvän projektin avulla. Ongelmat eivät ratkea muutaman riittämättömän projektin avulla. Tarvitaan toimenpiteitä, jotka kohdistuvat itse ongelman ytimeen, sinne mistä esimerkiksi koulukiusaaminen ja oppimisvaikeudet saavat alkunsa, toisin sanoen ryhmäkokoihin.

Mikäli pääministeri Vanhasen hallitus olisi käyttänyt ikäluokkien pienentymisestä johtuvat säästöt ohjelmansa mukaisesti joka vuosi hallituskautensa aikana esimerkiksi ryhmäkokojen supistamiseen, olisi niitä voitu supistaa jo yli 10 prosentilla. OAJ:n arvion mukaan 10 prosentin perusopetuksen ryhmäkokojen pienentäminen maksaisi noin 70 miljoonaa euroa.

Elokuvataiteen tukemiseen

Hallituksen esittämä määrärahalisäys ei ole riittävä. Lisäksi audiovisuaalisen politiikan linjat -strategian toimeenpano edellyttää määrärahan lisäystä.

Mielipide

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valtiovarainvaliokunta lisää momentille 29.70.55 lisäyksenä 69 000 000 euroa opintorahan ja opiskelijan vapaan tulon rajojen nostamiseen,

että valtiovarainvaliokunta muuttaa momentin 29.60 perustelujen päätösosaa seuraavasti: Suomen Akatemian 29.60.50 ja 29.60.53 rahoitettaviin tutkimushankkeisiin saa vuonna 2007 hyväksyä sitoumuksia 265 000 000 euron arvosta,

että valtiovarainvaliokunta lisää momentille 29.91.51 lisäyksenä 5 000 000 euroa,

että valtiovarainvaliokunta lisää momentille 29.20.31 lisäyksenä 21 600 000 euroa,

että valtiovarainvaliokunta lisää momentille 29.50.21 lisäyksenä 50 000 000 euroa yliopistojen toimintamenoihin,

että valtiovarainvaliokunta lisää momentille 29.10.30 lisäyksenä 21 055 000 euroa. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi perusteluja, joissa määrätään määrärahan käytöstä. Lisätään uusi yhdeksäs kappale: 9) Enintään 21 055 000 euroa kunnallisessa ja yksityisessä perusopetuksessa annettavan opetuksen ryhmäkokojen pienentämiseen sekä

että valtiovarainvaliokunta lisää momentille 29.80.52 lisäyksenä 1 000 000 euroa elokuvataiteen tukemiseen.

Helsingissä 13 päivänä lokakuuta 2006

Raija Vahasalo /kok
Marja Tiura /kok
Hanna-Leena Hemming /kok

Yhdyn tässä eriävässä mielipiteessä oleviin momentteja 29.91.51, 29.50.21, 29.10.30 ja 29.80.52 koskeviin ehdotuksiin.

Unto Valpas /vas

ERIÄVÄ MIELIPIDE 3

Perustelut**Opintorahaan tasokorotus**

Vuonna 2007 opintorahan saajien määräksi arvioidaan 241 000, joista korkeakouluopiskelijoita 151 000 ja muita opiskelijoita 90 000. Tällä hetkellä opintorahan suuruus on koulutusasteesta, iästä ja asumismuodosta riippuen 21,86—259,01 euroa kuukaudessa. Nykyisellään opintoraha ei vastaa elinkustannusten tasoa eikä näin ollen mahdollista opiskelijoiden keskittymistä kokopäivätoimisesti päätehtäväänsä eli opintoluun. Opintorahan taso on vuodesta 1995 jäänyt noin 15 prosenttia jälkeen yleisestä kustannusten noususta.

Vuosina 1994—2005 korkeakouluopiskelijan opintoraha on arvoltaan heikentynyt suhteessa ansiotason muutokseen 35,1 %. Opiskelijoiden opintorahalla saa nyt 16,8 % vähemmän tavaroita ja palveluja kuin vuonna 1994 (muutos suhteessa hintoihin). Vasemmistoliiton mielestä kaikkien opiskelijoiden opintorahaetuutta tulee korottaa 15 prosentilla, jotta kehityksen suuntaa voitaisiin muuttaa.

Opintorahan tason jälkeenjääneisyys asettaa opiskelijat keskenään epätasa-arvoiseen asemaan ja saattaa heidät entistä riippuvaisemmaksi ansiotyöstä ja vanhempien varallisuudesta. Opintorahan jälkeenjääneisyys onkin tärkeimpiä syitä opiskeluaikojen pitkittymiseen, kun opiskelijoiden on käytävä ansiotyössä opiskelujensa ohessa.

Oppisopimuskoulutuksen määrärahojen lisääminen aikuiskoulutuksessa

Ammattihenkilöistä työelämässä on puutetta. Tämä vuoksi oppisopimuskoulutuksen aloittamisaikkoja on lisättävä. Esitän määrärahaan korotusta.

**Toisen asteen opiskelijoiden opintorahan si-
donnaisuus vanhempien tuloista purettava**

Epäoikeudenmukainen vanhempien tuloihin perustuva opintorahan tarveharkinta pitää poistaa myös itsenäisesti asuvilta alle 20-vuotiailta toisen asteen opiskelijoilta. Tämä helpottaisi näiden opiskelijoiden toimeentulo-ongelmia. Alle 20-vuotiailla itsenäisesti asuvilla korkeakouluopiskelijoilla opintorahan määrään eivät vaikuta alentavasti vanhempien tulot, mutta toisen asteen opiskelijoilla ne voivat vaikuttaa. Tällainen tilanne asettaa siten toisen asteen opiskelijat ja korkea-asteen opiskelijat perusteettomasti eri-arvoiseen asemaan.

Ehdotan 20 miljoonan euron lisäystä toisen asteen opiskelijoiden opintorahaan opiskelijan vanhempien tulojen pienentävän vaikutuksen poistamiseksi.

Ammattikorkeakoulujen hankerahoituksen turvaaminen

Hallituksen talousarvioehdotus leikkaa ammattikorkeakoulujen hankerahoitusta 5 miljoonalla eurolla. Ehdotan leikkauksen poistamista ja määrärahan palauttamista. Hallituksen talousarvioehdotus vaarantaa ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehittämistyön.

Mielipide

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että valtionvarainvaliokunta ottaa momentille 29.20.31 budjettiperusteisena lisäyksenä 5 500 000 euroa oppisopimuskoulutuksen lisäämiseksi ammatillisessa koulutuksessa,

että valtionvarainvaliokunta ottaa momentille 29.70.55 budjettiperusteisesti lisäyksenä 30 156 000 euroa opintorahan nostamiseen,

että valtionvarainvaliokunta ottaa momentille 29.70.55 budjettiperusteisesti lisäyksenä 20 000 000 euroa toisen asteen opiskelijoiden opintotukeen sekä

*että valtionvarainvaliokunta ottaa momentille 29.40.30 budjettiperusteisena lisäyksenä 5 miljoonaa euroa ammatti-
korkeakoulutuksen hankerahoituksen turvaamiseksi.*

Helsingissä 13 päivänä lokakuuta 2006

Unto Valpas /vas